

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 43(4), с. 163–167

Медичний туризм — це напрям туризму, метою якого є організація лікування громадян за кордоном. Україна зі своїм високим потенціалом медичних, оздоровчих та рекреаційних ресурсів, конкурентної переваги за ціновими параметрами, може стати одним із світових лідерів з медичного в'їзного туризму.

Провідним напрямом економічного розвитку більшості країн світу є розширення сфери послуг, зокрема сфери туризму. Значний конкурентний тиск у цій сфері обумовлює розвиток новітніх видів туризму, що впливає на загальну рентабельність туристичної індустрії.

Останнє десятиріччя характеризується стрімким розвитком медичного туризму, до основних функцій якого належить не лише економічна, а й соціальна. Остання пов'язана з профілактикою, діагностикою та лікуванням усіх вікових груп населення. Економічна функція медичного туризму реалізується через значний внесок до місцевих, регіональних та національних бюджетів [2].

Розвиток світової індустрії медичного туризму обумовлює кілька чинників. По-перше, висока вартість медичного обслуговування в багатьох високорозвинених країнах світу не покривається обов'язковим медичним страхуванням, “листи очікування” на низку діагностичних та лікувальних процедур тривають по кілька місяців. Вищезазначене обумовлює високий попит на якісне медичне обслуговування за прийнятними цінами.

В економічно розвинених країнах ціни на медичні послуги настільки високі, що значна кількість громадян не може сплатити для себе та членів родини медичну страховку, що

охоплює всі види медичної допомоги. Ця категорія громадян є потенційними клієнтами медичного туризму на отримання якісної високоспеціалізованої медичної допомоги. Наприклад, у значного відсотка населення США медичне страхування не покриває лікування тяжких хронічних захворювань. Вартість лікування кардіологічних, онкологічних, ортопедичних та інших захворювань у США становить чверть, а іноді десятку частину вартості лікування в Індії, Таїланді або Південній Кореї. Тільки в 2012 р. з метою отримання медичної допомоги за кордоном з США виїхало понад 2,7 млн громадян [3].

Другим чинником, що стимулює розвиток медичного туризму, виступає відсутність якісного медичного обслуговування в багатьох країнах світу, що розвиваються. Особливо це стосується діагностики та високоспеціалізованої медичної допомоги.

За існуючими сегментами світового ринку медичного туризму можна виокремити такі його напрями та субнапрями:

Перший напрям — орієнтований на надання медичної допомоги:

Субнапрями:

- Діагностика та лікування (у тому числі оперативне).
- Відновлюване лікування в центрах реабілітації та фізіотерапії.
- Репродуктивна та клітинна медицина.

- Паліативні медичні послуги для невиліковно хворих.
- Дентал-туризм (надання послуг з лікування, протезування, косметична стоматологія).

Другий напрям — профілактика захворювань, здоровий спосіб життя, косметичні послуги:

Субнапрями:

- SPA та Wellness туризм.
- Б'юті туризм (у тому числі пластична хірургія).
- Термальний туризм (санаторно-курортне лікування на мінеральних і термальних джерелах).
- Бальнеологічний туризм.
- Медичний туризм для людей похилого віку.

За прогнозами Всесвітньої організації охорони здоров'я, поєднання зусиль туризму та медицини дасть можливість до 2022 р. створити новітню світову галузь, яка істотно вплине не тільки на туристичний ринок, а й позначиться на загальному рівні здоров'я населення.

В умовах глобалізації охорони здоров'я збільшується кількість країн, в яких спостерігається тенденція до поживлення інвестиційного процесу в сферу медичного туризму. Як правило, інвестиційні потоки спрямовані на підготовку висококваліфікованих медичних кадрів у провідних медичних клініках світу, будівництво та новітнє обладнання сучасних клінік. Найбільший розвиток медичний туризм зазнав в країнах з високорозвинутою індустрією туризму, таких як Туреччина, Індія, Сінгапур, Таїланд, країни Латинської Америки. Інвестиційна політика вищезазначених країн дає можливість пацієнтам поєднувати отримання медичної допомоги та поліпшення стану свого здоров'я з відпочинком та екскурсійною програмою [1].

Друга тенденція, що обумовлює розвиток медичного туризму, — це бажання значної частки населення з менш розвинутою системою охорони здоров'я отримати високоякісні медичні послуги з діагностики та лікування різних захворювань. Основний потік таких медичних туристів спостерігається з країн

Східної та Центральної Європи в клініки Німеччини, Ізраїлю, Швейцарії, Австрії, Франції. Для цієї фокус-групи медичного туризму характерний попит на отримання медичної допомоги з таких лікарських спеціальностей, як онкологія, кардіохірургія, ортопедія, нейрохірургія.

Найбільший сегмент ринку медичного туризму пов'язаний з оздоровленням населення при санаторно-курортному лікуванні на мінеральних і термальних джерелах, бальнеологічному туризмі на березі моря. До цього сегменту ринку належить також дентал-туризм й отримання послуг з косметології на SPA та Wellness курортах, косметологічних клініках.

Медичний туризм — це вельми прибутковий бізнес, у ньому постійно з'являються нові учасники ринку, які просувають свої послуги в умовах жорсткої конкуренції за рахунок якісного та комплексного сервісу та орієнтації як на VIP-туристів, так і на масового споживача.

Основними географічними напрямами розвитку медичного туризму в світі виступають: США та Канада, Німеччина, Великобританія, Франція, Іспанія, Туреччина, Індія, Таїланд, Мексика, Коста-Ріка, Йорданія, ОАЕ, Малайзія, Сінгапур, Японія, Корея, Філіппіни, Південноафриканська республіка. Зокрема, тільки у 2012 р. з США з метою отримання медичної допомоги виїхало за кордон понад 2,7 млн громадян.

До п'ятірки країн-лідерів, які отримують найбільші прибутки від медичного туризму, входять США, Німеччина, Туреччина, Індія і Таїланд. Найбільшу позитивну динаміку зростання в сегменті медичного туризму демонструє Туреччина. Так, у цю країну в 2012 р. приїхало та отримало допомогу 617 тис. медичних туристів. Дохід країни становив 4,2 млрд дол. До 2015 р. Туреччина планує збільшити потік медичних туристів до 1 млн осіб, а доходи від них — до 10 млрд дол.

В Індії ціни на медичні послуги на 65–85 % нижче, ніж у США. За прогнозами Deloitte Center for Health Solutions (США), число американців, які бажають лікуватися за кордоном, найближчим часом зростатиме і збільшиться в середньому у 8 разів (з 750 тис.

до 6 млн). Згідно з опитуваннями громадської думки близько 200 тис. жителів Великобританії планують у 2014 р. відправитися на лікування в Індію.

Міжнародний госпіталь “Bumrungrad” у Таїланді щорічно обслуговує до 400 тис. медичних туристів зі 160 країн світу. В структурі госпіталю 25 відділень на 554 стаціонарних місць. У штаті госпіталю працюють 945 лікарів з різних лікарських спеціальностей.

Основною рушійною силою розвитку медичного туризму є різниця в цінах, при однаковій якості, на медичну допомогу в різних країнах світу. Наприклад, аортокоронарне шунтування в Бангкоку коштує 12 тис. дол., у США — 100–200 тис. Лазерна корекція зору — 730 дол., у США — 3,7 тис. У Делі за базове діагностичне обстеження (аналіз крові, ЕКГ, рентгенографія грудної клітки, УЗД черевної порожнини) потрібно заплатити 84 дол. У Великобританії — 600 [1].

На сьогодні весь азіатський регіон вже приймає 2,3 млн медичних туристів на рік: Таїланд — понад 600 тис., Індія — 150 тис., Малайзія — 120 тис. Тільки Сінгапур, починаючи з 2010 р., приймає близько 1 млн туристів на рік.

У 2012 р. державна скарбниця цих країн поповниться на 4,4 млрд доларів тільки за рахунок доходів від медичного туризму.

Окремим видом медичного туризму є стоматологічна допомога. Різниця у вартості стоматологічних послуг в різних країнах суттєва. Протезування восьми зубних коронок у Будапешті коштує 4,3 тис. дол. (з них 2,9 тис. — робота дантиста). У США вартість аналогічних послуг становить 11 тис. дол.

У деяких європейських країнах (Чехії, Швейцарії, Німеччині) спостерігається великий потік медичних туристів, навіть за великої вартості як діагностичних, так і лікувальних послуг. У країнах ЄС найдорожча операція обійдеться приблизно в 15 тис. євро.

За висновками експертів, щорічні фінансові потоки від міжнародного медичного туризму становлять близько 100 млрд дол.

Світовий медичний туризм має тенденцію не тільки до стрімкого розвитку, а й глобалізації. У провідних країнах світу з розвинутою

системою охорони здоров'я щорічний прибуток від в'їзного оздоровчого та лікувального туризму сягає сотні мільйонів доларів та робить вагомий вклад у поповнення бюджету країни. За експертними висновками, останніми роками медичний туризм, включаючи як лікування, так і діагностику та реабілітацію, становить близько 2 % світового ВВП.

Понад 50 країн світу в рамках розвитку своїх економік прийняли національні програми з медичного туризму. Такі країни, як Німеччина, Ізраїль, Туреччина, Індія, Сінгапур, Таїланд інвестують мільйони доларів у розвиток медичної інфраструктури, будівництво комфортабельних клінік з новітнім обладнанням та інноваційними технологіями для надання високоякісної медичної допомоги. Медичний персонал цих клінік регулярно проходить навчання та стажування в провідних світових медичних університетах. Лікарі клінік, які приймають іноземних пацієнтів на лікування, володіють кількома мовами. Вивчення іноземних мов у багатьох країнах входить в обов'язкову підготовку середнього та вищого медичного персоналу. Багато клінік сертифіковані за стандартами JCI [3].

Глобальний ринок медичного туризму на сьогодні вже має відповідну інфраструктуру: медичний менеджмент; органи акредитації; агентства медичного туризму та туроператори, фахівці у сфері медичних подорожей. Навіть в умовах фінансової нестабільності медичний туризм розвивається і чинить все більший вплив на національні системи охорони здоров'я. Зростає кількість страхових компаній, які воліють сплачувати лікування своїх клієнтів у зарубіжних медичних закладах. В умовах глобальної економічної конкуренції феномен медичного туризму змушує національні системи охорони здоров'я розвиватися високими темпами за рахунок новітніх технологій та поліпшення якості медичного обслуговування пацієнтів.

Медичний туризм — відносно новий напрям в індустрії туризму і охорони здоров'я нашої країни. Вітчизняні агентства з надання послуг медичного туризму працюють не більше 4–5 років і пропонують три види послуг у цій сфері: діагностичного, оздоровчого та

власне лікувального характеру. Незважаючи на короткий час існування цієї сфери медичних послуг, вже зараз цілком впевнено можна говорити про її перспективність: медичний туризм набирає обертів в обох напрямках: з України в інші країни, так і з-за кордону в Україну.

Спостерігається позитивна динаміка розвитку медичного туризму в Україні та країнах СНД. У 2013 р. на лікування та оздоровлення виїжджало понад 1 млн медичних туристів з СНД, у тому числі близько 200 тис. українців [3].

В останні 5 років виїзний медичний туризм України орієнтований на отримання медичної допомоги з приводу лікування дихальних шляхів, шкіри, серця, нирок, печінки, лікування розриву м'язів. Крім того, є туристи, які виїжджають за кордон з метою діагностичного обстеження. Окремим сегментом національного ринку виїзного туризму є отримання косметологічних послуг, у тому числі пластичні операції. В рамках медичного туризму українські громадяни подорожують також з метою:

- диференціальної діагностики в складних клінічних випадках;
- отримання медичної допомоги з використанням унікальних технологій лікування, наприклад, трансплантації органів;
- отримання медичної допомоги з використанням новітніх технологій, які не набули розвитку в нашій країні;
- отримання медичної допомоги у високоспеціалізованих медичних закладах.

Незважаючи на національну мережу санаторно-курортних закладів, українці виїжджають за кордон з метою оздоровлення, поєднуючи його з ексклюзивними екскурсійними програмами.

За аналітичними даними, основні потоки виїзного медичного туризму з України спрямовані в Ізраїль, Туреччину, США, Таїланд, Німеччину, Угорщину, Австрію, Чехію і Словаччину. Проте, останнім часом серед українців почали користуватись попитом профілактичні, оздоровчі тури в медичні заклади Індії, Бразилії, Болівії, Коста-Ріки, Південноафриканської Республіки.

Перспективною тенденцією розвитку національного медичного туризму є збільшення в'їзних потоків іноземних громадян, які воліють отримати медичну допомогу в Україні. Конку rentною перевагою нашої країни на цьому ринку є надання високоякісної медичної допомоги при невисокій вартості послуг. Насамперед це стосується послуг у субнапрямі дентал-туризму та МРТ-діагностики. Останніми роками збільшився попит іноземних громадян на лікування стовбуровими клітинами та на послуги у вітчизняних репродуктивних клініках.

За аналітичним прогнозом Всесвітньої асоціації медичного туризму (ГНТС), Україна є перспективним регіоном для іноземних інвесторів, тому в останні кілька років асоціацією було запропоновано низку інвестиційних проектів для українських закладів охорони здоров'я та рекомендацій для реформування галузі [3].

Другим напрямом розвитку медичного туризму можна визнати санаторно-курортне лікування. Значний інвестиційний потенціал для розвитку в'їзного медичного туризму мають українські курорти з мінеральними водами і лікувальними грязями, бальнеологічні курорти. Зокрема, мінеральні води Закарпаття, Трускавця та Моршин у Прикарпатті, Миргороду в Полтавській області, радонові джерела Хмільника (Вінницька область), соляні шахти Соледача Донецької області, здравниць Бердянська та багато інших. Українські санаторно-курортні заклади мають багаторічний досвід ефективного лікування та реабілітації пацієнтів із захворюваннями опорно-рухового апарату, гінекологічними, органів травлення, пульманологічними діагнозами і т. д. Тому просування міжнародного туризму в оздоровницях України є перспективним напрямом розвитку національної сфери туризму [4].

Окремим інвестиційним напрямом у розвиток українського медичного туризму є розвиток високоспеціалізованих та багато-профільних лікувально-профілактичних закладів. До таких можна віднести Національну дитячу спеціалізовану лікарню "ОХМАТ-ДИТ" МОЗ України. Будівництво та відкрит-

тя спеціалізованого Центру з трансплантації кісткового мозку дасть можливість суттєво економити державні кошти на лікування за кордоном і водночас буде привабливим бізнес-проектом для надання медичної допомоги пацієнтам із зарубіжних країн.

Таким чином, медичний туризм породив нову концепцію на межі сучасної охорони здоров'я та туризму. Не маючи можливості розв'язати медичну проблему у своїй країні, пацієнт вибирає країну, лікаря та лікувально-профілактичний заклад, в якому йому можуть запропонувати найсучасніші діагностику та лікування. Медичний туризм є ще одним напрямом для реалізації девізу медицини XXI століття – “Пацієнти без кордонів!”

Україна з високим потенціалом медичних, оздоровчих і рекреаційних ресурсів, конкурентних переваг за ціновими параметрами може стати одним із світових лідерів медичного в'їзного туризму. Розвиток медичного туризму генерує значний мультиплікативний

ефект для економіки та може здійснити вагомий вклад у поповненні бюджету країни.

Література

1. Коваль О. Медичний туризм: відпочинок чи лікування? Новітні аспекти / О. Коваль. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tourinform.org.ua/medychnyj-turyzm-vidpochynok-chy-likuvannya-novitni-aspekty-2>
2. Малімон В. С. Формування та розвиток регіональних ринків медичного туризму в Україні: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.05 “Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка” / В. С. Малімон. — Луцьк, 2013. — 20 с.
3. Українська Асоціація Медичного Туризму (УАМТ) // Офіційний сайт. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uamt.org.ua/UA/deyatelnost-uk/novini.html>
4. Ukraine's Medical Tourism Boom. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.medicare-4u.com/ru/news/makeover-or-internal-overhaul-ukraines-medical-tourism-boom.html>

Проаналізовано загальноекономічні тенденції розвитку медичного туризму у світі та перспективи його розвитку в Україні. Проведений аналіз свідчить, що медичний туризм породив нову концепцію на межі сучасної охорони здоров'я та туризму. Україна має високий потенціал медичних, оздоровчих і рекреаційних ресурсів, конкурентні переваги за ціновими параметрами, завдяки чому може стати одним із світових лідерів з медичного в'їзного туризму.

Проанализированы общеэкономические тенденции развития медицинского туризма в мире и перспективы его развития в Украине. Проведенный анализ свидетельствует, что медицинский туризм породил новую концепцию на грани современного здравоохранения и туризма. Украина имеет высокий потенциал медицинских, оздоровительных и рекреационных ресурсов, конкурентные преимущества по ценовым параметрам, благодаря чему может стать одним из мировых лидеров по медицинскому въездному туризму.

Analysed economic trends in the development of medical tourism in the world and perspectives of its development in Ukraine. The analysis shows that medical tourism has created a new concept on the verge of modern health care and tourism. Ukraine has a high potential for health, Wellness and recreational resources, competitive advantage on price parameters, can become one of the world leaders in medical tourism.

Надійшла 12 вересня 2014 р.